

Актуальні питання навчання

УДК 37.07:005.95/.96

С.А. Соколовський, В.І. Тробюк, А.П. Горбунов

Національна академія Національної гвардії України, Харків

МЕТОДИКА ВИЗНАЧЕННЯ КІЛЬКОСТІ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ПО КАФЕДРАХ У ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

В статті розглянуто проблему визначення та математичного обґрунтування розподілу ставок викладачів державних ВНЗ III-IV рівнів акредитації. Пропонується спосіб визначення кількості науково-педагогічних працівників (ставок) по кафедрах вищого навчального закладу. Запропоновані підходи для управління процесами узгодження та розподілу ставок викладачів.

Ключові слова: вищий навчальний заклад, ставки викладачів, методика.

Вступ

Постановка проблеми. Згідно вимог постанови Кабінету Міністрів України [1] під час встановлення штатної чисельності науково-педагогічних працівників (НПП) застосовують нормативи, затверджені пунктом 1 та підпунктами “а” і “б” пункту 2 цієї постанови. Нормативи чисельності студентів на одну штатну посаду НПП різняться в залежності від напрямку підготовки. У випадку вузькопрофільності вищого навчального закладу (ВНЗ), особливих проблем з визначенням кількості працівників не виникає, але у випадку підготовки ВНЗ студентів за декількома напрямками підготовки виникає питання визначення частки викладачів кожної з кафедр в загальній кількості НПП за ВНЗ.

Під час розрахунку педагогічного навантаження кафедрою на рік ми також виходимо на певну кількість ставок НПП за кафедрою [2]. Якщо припустити, що на всіх кафедрах користуються однаковими методичними підходами до формування навантаження на НПП та отримують однакове річне навантаження, і після підсумовування НПП в цілому за ВНЗ ми отримуємо чисельність, яка співпадає з чисельністю, визначеною за постановою [1], то можна вважати, що ми задовольнили вимоги в обох випадках.

Але ж в дійсності цього добитися майже неможливо. Причини: по-перше, багатoproфільність ВНЗ та відповідно різні нормативи чисельності студентів; по-друге, специфіка кафедр в питаннях розподілу між видами занять (лекційні, практичні, лабораторні, польові); по-третє, прийняття за основу значення річного навантаження в допустимих за законом [3] межах (...максимальне навчальне навантаження на одну ставку НПП не може перевищувати 900 (600) годин...).

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв’язування даної проблеми. На жаль, коментарів по постанові [1] не відпрацьовано, відсутній також формалізований чи автоматизований процес визначення кількості ставок НПП. Проведений аналіз показав, що більшість досліджень в даній галузі носять теоретичний характер і не пропонують дієвих методик чи варіантів вирішення цієї проблеми.

В основному у ВНЗ віддають наказом визначену кількість НПП по кафедрах, яку вони отримали під час розрахунку навчального навантаження на рік, звісно за умови відповідності загальної чисельності НПП за ВНЗ обрахованої за [1]. Як правило, кількість ставок НПП, яка визначається начальниками (завідувачами) кафедр при плануванні річного навантаження, є вищою, ніж кількість ставок при визначенні за постановою [1]. Тому керівництво ВНЗ втручається в цей процес та корегує його. Прийняття рішення базується в основному на досвіді та є інтуїтивним. Наявність на цьому етапі (етапі прийняття рішення) обґрунтованого методичного апарату є надзвичайно важливим.

Постановка завдання. Таким чином, доцільно мати методичний апарат визначення частки викладачів кожної з кафедр ВНЗ та загальної кількості НПП у відповідності [1], за умови забезпечення встановлених норм навчального навантаження на кожного працівника [2] та виконання вимог щодо граничного річного навантаження за [3].

Виклад основного матеріалу

В методиці, що пропонується, частка кожної кафедри визначається у відповідності до кількості навчальних годин, які має кафедра по кожному із існуючих у ВНЗ навчальних планів, за умови набору

студентів та існування навчальної групи за відповідним напрямом підготовки. В такому випадку, частку кафедр та кількість ставок C_{Bn} можна визначити за допомогою виразу:

$$C_{Bn} = \frac{N_c \cdot N_K}{n \cdot N_{\Pi}},$$

де N_c – кількість навчаємих (студентів, курсантів) за відповідним напрямом підготовки;

n – значення нормативу чисельності студентів на одну штатну посаду НПП за [1];

N_K – кількість годин, які має кафедра в підготовці даного напрямку (спеціальності), в сумі по всім предметам за кафедру;

N_{Π} – загальна кількість часу за навчальним планом підготовки відповідного напрямку.

Якщо замість N_{Π} в розрахунок брати загальну кількість часу за всіма існуючими у ВНЗ навчальними планами, то ми отримаємо усереднення результатів та, як наслідок, усереднимо навантаження між всіма напрямками підготовки, що буде суперечити вимогам [1]. Загальну кількість НПП за ВНЗ $C_{ВНЗ}$ визначаємо з суми:

$$C_{ВНЗ} = C_{B1} + C_{B2} + \dots + C_{Bn} + C_A + C_{ПФ} + C_{ПФ1} + C_{КПК} + C_I,$$

де C_{Bn} – кількість ставок за кожною з кафедр ВНЗ;

C_A – кількість ставок, які забезпечують підготовку аспірантів, докторантів та здобувачів відповідного наукового ступеня;

$C_{ПФ}$ – кількість ставок, які забезпечують підготовку слухачів підготовчого факультету;

$C_{ПФ1}$ – кількість ставок, які забезпечують підготовку слухачів підготовчого факультету відділення для іноземних громадян;

$C_{КПК}$ – кількість ставок, які забезпечують підготовку слухачів післядипломної освіти;

C_I – кількість ставок, які забезпечують підготовку інтернів.

Слід зазначити, що для визначення кількості ставок, які забезпечують підготовку аспірантів, докторантів та здобувачів відповідного наукового ступеня, необхідно скористатися звичайним відсотковим відношенням кількості аспірантів кафедри до загальної кількості аспірантів. При цьому враховуються тільки ті аспіранти, керівники яких є штатними НПП відповідної кафедри.

Також необхідно врахувати, якщо кількість годин за навчальними планами різних спеціальностей

неоднакова, то обраховувати частку НПП кожної з кафедр необхідно за кожним з існуючих планів. А якщо кількість годин кафедри по напрямку підготовки одна і та ж для різних спеціальностей (спеціалізацій), то достатньо визначити загальну чисельність студентів.

Треба взяти до уваги і принцип розподілу годин між аудиторними та самостійними. Якщо цей принцип розподілу по всім дисциплінам один, то для розрахунку можна брати аудиторну кількість годин, яку має кафедра. В іншому випадку, буде доцільнішим рахувати по загальним навчальним годинам.

Висновки і перспективи подальших розробок у даному напрямку

Методичний апарат, що пропонується, дозволяє досить коректно врахувати долю ставок НПП кожної кафедри з підготовки студентів та з урахуванням відповідного коефіцієнту визначити кількість НПП кафедри та ВНЗ в цілому. Запропонована методика може бути використана як необхідний інструмент в ході прийняття рішення щодо кількості НПП, а за рахунок оперативності та математичної обґрунтованості значно підвищить ефективність рішень керівництва ВНЗ та виключить “людський фактор”.

В подальшому планується розробка моделі підтримки прийняття рішення керівником ВНЗ щодо кількості та розподілу ставок НПП між підрозділами вишу.

Список літератури

1. Постанова Кабінету Міністрів України від 17 серпня 2002 р. № 1134 “Про затвердження нормативів чисельності студентів, аспірантів, докторантів, здобувачів наукового ступеня кандидата наук, слухачів, екстернів на одну штатну посаду науково-педагогічного працівника у вищих навчальних закладах III і IV рівня акредитації та вищих навчальних закладах післядипломної освіти державної форми власності”.
2. Наказ Міністерства освіти і науки України від 07.08.2002 р. № 450 “Про затвердження норм часу для планування і обліку навчальної роботи та переліків основних видів методичної, наукової й організаційної роботи педагогічних і науково-педагогічних працівників вищих навчальних закладів”.
3. Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII “Про вищу освіту”.

Надійшла до редколегії 14.10.2014

Рецензент: д-р техн. наук, проф. О.О. Морозов, Національна академія Національної гвардії України, Харків.

МЕТОДИКА ОПРЕДЕЛЕНИЯ КОЛИЧЕСТВА НАУЧНО ПЕДАГОГИЧЕСКИХ РАБОТНИКОВ ПО КАФЕДРАМ В ВЫСШЕМ УЧЕБНОМ ЗАВЕДЕНИИ

С.А. Соколовский, В.И. Тробюк, А.П. Горбунов

В статье рассмотрена проблема определения и математического обоснования распределения ставок преподавателей государственных ВНЗ III-IV уровней аккредитации. Предлагается способ определения количества научно педагогических работников (ставок) по кафедрам высшего учебного заведения. Предложены подходы для управления процессами согласования и распределения ставок преподавателей.

Ключевые слова: высшее учебное заведение, ставки преподавателей, методика.

**SOME METHODOLOGICAL APPROACHES OF DETERMINING THE TEACHING STAFF NUMBER
AMONG THE DEPARTMENTS IN HIGHER EDUCATIONAL ESTABLISHMENTS**

S.A. Sokolovckij, V.I. Trobiuk, A.P. Horbunov

The article deals with the problem of determining and mathematical substantiation of distribution the teaching staff rates of wages in state higher educational establishments of III-IV Level of accreditation. The way of determining the teaching staff rates of wages among the departments in higher educational establishments is suggested. Approaches to control the processes of agreement and distribution the teaching staff rates of wages are suggested.

Keywords: higher educational establishment, the teaching staff, methodic.